

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมบันเทิงคดีร้อยแก้วประเภทเรื่องเล่าที่มีพัฒนาการมาจากการแต่งนิทานของไทยในสมัยก่อน แต่มีรูปแบบและลักษณะบางประการที่แปลกแตกต่างไปจากนิทาน เนื่องจากการรับอิทธิพลแบบอย่างการเขียนมาจากนักเขียนชาวตะวันตก เรื่องสั้นแม้มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับนวนิยาย แต่ก็มีข้อแตกต่างคือ มีความยาวของเนื้อเรื่องที่สั้นกว่า มีโครงเรื่องเพียงโครงเรื่องเดียว ดำเนินเรื่องอย่างกระชับรวดเร็ว มีแก่นเรื่องเพียงอย่างเดียว มีตัวละครน้อย ใช้ฉากและเวลาอันจำกัด ด้วยเหตุที่มีข้อจำกัดเรื่องความยาวนี้เอง การเขียนเรื่องสั้นจึงจำเป็นต้องใช้

ความสามารถในการประพันธ์อย่างยืดยาวในการที่จะเลือกสรรถ้อยคำมาเรียบเรียงให้กระชับที่สุด แต่ก็ต้องเข้าใจง่ายที่สุดด้วย ดังที่ สุจิตรา จรจิตร (2547, หน้า 85) ได้กล่าวไว้ว่า ด้วยเหตุว่าเรื่องสั้นเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการอ่านน้อย มีตัวละครน้อย และบรรยากาศที่ค่อนข้างจำกัด การเขียนเรื่องสั้นจึงต้องอาศัยศิลปะในการแต่งสูง เช่นเดียวกับ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2532, หน้า 65) ที่กล่าวว่า เรื่องสั้นดี ๆ เขียนยากกว่านวนิยาย เพราะด้วยความจำกัดของเนื้อที่ ผู้แต่งจึงต้องพิถีพิถันที่จะสร้างความชัดเจน แจ่มแจ้ง และในขณะเดียวกันจะต้องให้กลมกลืนสอดคล้องกันอย่างแนบเนียนทุก ๆ ส่วน ผู้เขียนจึงต้องใช้ฝีมือ และความตั้งใจจึงจะทำให้เรื่องสั้นประทับใจผู้อ่านอยู่ได้นาน

ปัจจุบันมีผู้นิยมอ่านเรื่องสั้นเป็นจำนวนไม่น้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอ่านเรื่องสั้นแต่ละเรื่องใช้เวลาไม่มากนัก ประกอบกับเนื้อหาและแนวคิดในเรื่องสั้นส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นตัวแทนความคิดทางสังคม ดังนั้น เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป เรื่องสั้นจึงมีพัฒนาการตามไปด้วย จนถึงปัจจุบันรูปแบบและเนื้อหาของเรื่องสั้นจึงพัฒนาก้าวหน้ากว่างานเขียนบันเทิงคดีประเภทอื่น ๆ (คนยา, 2542, หน้า 137) พัฒนาการของเรื่องสั้นในปัจจุบันก้าวเข้าสู่ยุคของวรรณกรรมหลังสมัยใหม่ ซึ่ง อีราวดี ไตลังคะ (2544) ได้กล่าวถึงลักษณะของวรรณกรรมหลังสมัยใหม่ว่า วรรณกรรมหลังสมัยใหม่เหมือนวรรณกรรมสมัยใหม่ตรงที่ยังวิพากษ์วิจารณ์ขนบการเขียนแบบโลกทัศน์นิยม แต่ในขณะเดียวกันก็มีวิธีการมองโลกแบบใหม่ของตนเองที่ส่งผลให้เกิดวิธีการนำเสนอเรื่องในแบบใหม่ งานหลังสมัยใหม่แบ่งแยกแบ่งย่อยออกไปได้หลายประเภท บางส่วนมีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น เมตาฟิชั่น และวรรณกรรมแนวทดลอง แต่บางส่วนไม่มีชื่อเฉพาะ จึงเรียกรวม ๆ ว่าวรรณกรรมหลังสมัยใหม่

ในบรรดาประเภทของวรรณกรรมหลังสมัยใหม่ วรรณกรรมแนวทดลองจัดได้ว่าเป็นวรรณกรรมที่มีความโดดเด่นในเรื่องของกลวิธีการนำเสนอเรื่อง กล่าวคือเป็นวรรณกรรมที่ไม่ได้มีกฎเกณฑ์หรือรูปแบบการแต่งที่แน่นอนตายตัว ผู้แต่งมีอิสระที่จะเลือกกลวิธีใดก็ได้มาใช้ในการนำเสนอเรื่องราวตามความต้องการของผู้แต่งเอง ดังนั้นวรรณกรรมแนวทดลองจึงเป็นงานที่มีรูปแบบหลากหลาย และมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้เรื่องสั้นส่วนใหญ่ในปัจจุบันมักจะปรากฏออกมาในรูปแบบของเรื่องสั้นแนวทดลอง ในงานเสวนาเรื่อง ทิศทางเรื่องสั้นไทย เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2545 รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2549, ทิศทางเรื่องสั้นไทย) กล่าวสรุปไว้ว่า เมื่อพิจารณาจากหนังสือรวมเรื่องสั้นที่ส่งเข้าประกวดซีไรต์ 59 เล่มในปีนั้นเห็นได้ชัดว่าเป็นภาพรวมของการสร้างสรรค์เรื่องสั้นไทยที่แสดงพัฒนาการทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหา กลวิธี และความคิดอย่างน่าสนใจ...เรื่องสั้นที่ส่งเข้าประกวดในปีนั้นแสดงพัฒนาการอย่างสูง มีความหลากหลาย สะท้อนให้เห็นความเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งของผู้สร้างสรรค์ และมีลักษณะของเรื่องสั้นแนวทดลองอยู่มากทีเดียว

วินทร์ เลียววาริณเป็นนักเขียนที่ได้รับการยอมรับในวงการวรรณกรรมว่ามีผลงานโดดเด่นในเรื่องของวรรณกรรมแนวทดลอง มีผู้กล่าวถึงความเป็นนักเขียนแนวทดลองของเขาไว้มากมาย อาทิ สกฤต บุญยทัต (2542, หน้า 6) กล่าวไว้ว่า “ในบรรดานักเขียนไทยที่สร้างสรรค์งานในเชิงทดลอง ชื่อของ วินทร์ เลียววาริณ ถือว่าเป็นนักเขียนในแนวทางนี้ ที่ยืนอยู่ตรงแถวหน้า” ธเนศ เวศร์ภาดา (2543, หน้า 74) กล่าวว่า “วินทร์ เลียววาริณนั้น นับได้ว่าเป็นนักเขียนแนวทดลองที่โดดเด่นในสมัยปัจจุบันนี้เพราะเขาเสนอผลงานแนวนี้อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องจนเห็นเป็น “ลีลา” เฉพาะตัวที่ชัดเจนอย่างน่าสนใจ” ส่วนสายพิน ปฐมาบรรณ (2539, หน้า 6) ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์ของวินทร์ไว้ว่า “จะว่าภาพลักษณ์ของวินทร์ เลียววาริณ คือ นักทดลองกับรูปแบบและกลวิธีการนำเสนอที่เห็นที่ไม่ผิคนัก” นอกจากนั้น ภาคย์ จินตนมัย (2549) ก็ได้กล่าวถึงความเป็น “จอมเทคนิค” ของวินทร์ว่า “วินทร์ เลียววาริณ นั้นเป็นนักเขียน “จอมเทคนิค” กล่าวคือ งานเขียนของวินทร์แทบทุกชิ้น แม้จะมีความยุ่งยากในการอ่านอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ยากจนอ่านไม่ได้ ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่คิดค้นขึ้น โดยเฉพาะความโดดเด่นในการเป็น “จอมเทคนิค”... จนในที่สุดได้รับการยอมรับว่าเป็น “จอมเทคนิค” แห่งวงการเรื่องสั้นร่วมสมัยของไทย”

ผลงานของวินทร์แต่ละชิ้นที่ออกมาล้วนมีเสน่ห์ชวนติดตาม และได้รับความสนใจจากผู้อ่านเป็นอย่างมาก เนื่องจากวินทร์มักจะมีกลวิธีการนำเสนอที่แปลกใหม่อยู่เสมอ มีผู้ที่แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้หลายท่าน เช่น สุภาพ พิมพັນ (อ้างใน สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร, 2547, หน้า 286) กล่าวไว้ว่า “วินทร์ เลียววาริณ เป็นนักเขียนคนหนึ่งที่ยพยายามทดลองสร้างสรรค์กลวิธีการเขียนแบบแปลกๆ ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน การใส่ใจกับ

การพัฒนาวิธีการนำเสนออย่างต่อเนื่องเช่นนี้ ทำให้ผลงานของเขามีความโดดเด่นและได้รับการต้อนรับจากคนอ่านในวงกว้างเป็นอย่างดี” จรูญพร ปรปักษ์ประลัย (2549) กล่าวถึงพัฒนาการในงานเขียนของวินทร์ไว้ว่า “ใคร ๆ ก็รู้ วินทร์ เลียววาริณ โด่งดังจากการเป็นนักเขียนวรรณกรรมแนวทดลอง งานเขียนของเขาทุกชิ้นเราสัมผัสได้ถึงความแปลกใหม่ สด กระตุ้น สารอะดรีนาลีนให้สูบฉีด...หลายปีบนเส้นทางการทำงานเขียน สิ่งที่เราได้พบในงานของวินทร์ เลียววาริณ อยู่ตลอดเวลา คือ พัฒนาการทางด้านเนื้อหาที่หนักแน่น จริงจังมากยิ่งขึ้น รูปแบบแปลก ๆ แม้ยังคงปรากฏให้เห็นชนิดเป็นยี่ห้อประจำตัว แต่ก็กลมกลืนและมีความหมายมากยิ่งขึ้น” นอกจากนั้น สัจจภูมิ ละออง (2546, หน้า 6) ก็ได้กล่าวถึงเสน่ห์ในงานของวินทร์ว่า “ความโดดเด่นในผลงานของ วินทร์ เลียววาริณ คือความแปลกใหม่ในการนำเสนอ ประกอบกับสร้อยสำนวนที่ร้อยเรียงออกมาอย่างชนิดบรรจง ไม่ปล่อยออกมาอย่างหละหลวม จึงกลายเป็นเสน่ห์ในงานที่ไม่อาจมองข้าม” และ ตรีศิลปี บุญขจร (2549) ก็กล่าวไว้ว่า “วินทร์ เลียววาริณ เป็นนักเล่าเรื่องที่พิถีพิถันในการประดิษฐ์คิดค้นกลวิธี ในการนำเสนอเรื่องเล่าให้มีความแปลกใหม่เฉพาะเรื่อง ทำให้เรื่องสั้นของเขามีเสน่ห์ชวนติดตาม”

ด้วยความสามารถในการผลิตชิ้นงานออกมาในรูปแบบที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร และมีกลวิธีในการนำเสนอที่น่าสนใจอยู่เสมอ ส่งผลให้งานของวินทร์ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ รวมเรื่องสั้นอาเพศกำสรวล ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ปี 2538 รวมเรื่องสั้นสมุดปกดำกับใบไม้สีแดง ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ปี 2538 นวนิยายเรื่องประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ปี 2538 และรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ปี 2540 รวมเรื่องสั้นสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ปี 2542 และเป็นหนึ่งในหนังสือดี 100 เล่มที่เด็กและเยาวชนควรอ่านจาก สกว. และนวนิยายเรื่องปีกแดง ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติปี 2546 จะเห็นได้ว่าในปี 2538 วินทร์ได้รับรางวัลถึง 3 รางวัลในปีเดียวกัน ซึ่ง รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2549, ปีของวินทร์ เลียววาริณ) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “การที่นักเขียนหน้าใหม่สักคน มีผลงานหนังสือแค่ 3 เล่ม แต่คว้ารางวัลไปทั้งสามเล่มในปีเดียวกัน เป็นรางวัลดีเด่นเสียตั้ง 2 เล่ม นี่ขอมไม่ใช่ว่าเรื่องธรรมดา!”

การประสบความสำเร็จในงานเขียนของวินทร์มีผู้แสดงทัศนะไว้ว่า ส่วนหนึ่งมาจากการเป็นคนทำงานด้านโฆษณาทำให้วินทร์มีความสามารถในการนำเสนองานได้น่าสนใจกว่านักเขียนคนอื่น ๆ ดังเช่น สุภาพ พิมพ์ชน (อ้างใน สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2547, หน้า 577-578) ได้กล่าวไว้ว่า “จุดหนึ่งที่มีส่วนทำให้วินทร์ เลียววาริณ

ประสบความสำเร็จก็คือ การรู้จักปรับใช้เทคนิควิธีทางการตลาดและการโฆษณาแนะนำเสนอผลงาน ทั้งในส่วนของตัวบท ซึ่งได้การพยายามหาวิธีเล่าเรื่องให้น่าสนใจ และในส่วนของกาเผยแพร่ โดยการหาหรือสร้างจุดขายให้แก่งานของตนประกอบกับการประชาสัมพันธ์และการประสานงาน ของระบบจัดจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพ” และ สัจจภูมิ ละออง (2546, หน้า 197) กล่าวว่า “อาศัยพื้นฐาน จากคนทำงานโฆษณา ทำให้วินทร์รู้จักหยิบข้อมูลดิบมาปรนปรุงด้วยชั้นเชิงทางด้านวรรณศิลป์ และใส่จินตนาการเข้าไปกลายเป็นเรื่องสั้น นวนิยาย ที่มีรูปแบบแปลกตา กว่าคนอื่น ๆ จนได้ชื่อว่า เป็นทั้ง “นักเขียนแนวทดลอง” และสร้างงานเขียนที่เป็นนวัตกรรมใหม่ของวรรณกรรม”

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลวิธีการเขียนเรื่องสั้นแนวทดลอง ของวินทร์ เลียววาริณ เพื่อที่จะได้ทราบลักษณะเฉพาะในการสร้างสรรค์งานเขียนแนวทดลอง ของวินทร์ เลียววาริณ และนำไปใช้เป็นบทอ่านเสริมความคิดสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 อีกทั้ง ยังเป็นแนวทางในการศึกษาแนวโน้มของวรรณกรรมแนวทดลองของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษากลวิธีการเขียนเรื่องสั้นแนวทดลองของวินทร์ เลียววาริณ เพื่อเป็นบทอ่านเสริม ความคิดสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4

ขอบเขตของการศึกษา

1. ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เรื่องสั้นแนวทดลองของวินทร์ เลียววาริณ จำนวน 5 เล่ม ได้แก่ อาเพศกำสรวล (พ.ศ. 2537) สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน (พ.ศ. 2542) หนึ่งวันเดียวกัน (พ.ศ. 2544) วันแรกของวันที่เหลือ (พ.ศ. 2547) และโลกด้านที่หันหลังให้ดวงอาทิตย์ (พ.ศ. 2549)

2. ด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการวิจัยครั้งนี้ คือ การวิเคราะห์กลวิธีการเขียนเรื่องสั้นแนวทดลองของ วินทร์ เลียววาริณ โดยยึดตามแนวทางการศึกษาภาพรวมด้านกว้างของงานเขียนแนวทดลอง ของสุชาติ สวัสดิ์ศรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การวิเคราะห์ หมายถึง การจำแนก แยกแยะกลวิธีการเขียนเรื่องสั้นแนวทดลองของ วินทร์ เลียววาริณ โดยยึดตามหลักของสุชาติ สวัสดิ์ศรี

2. กลวิธีการเขียนเรื่องสั้นแนวทดลอง หมายถึง วิธีการแต่งเรื่องสั้นของวินทร์ เลียววาริณ ที่มีภาพรวมด้านกว้างตามแนวทางการศึกษาค้นคว้าของสุชาติ สวัสดิ์ศรี 14 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านรูปแบบการนำเสนอ ด้านลักษณะของเรื่อง และด้านเนื้อหา

3. บทอ่านเสริมความคิด หมายถึง เรื่องสั้นของวินทร์ เลียววาริณที่มีรูปแบบการนำเสนอ เรื่อง ลักษณะของเรื่อง และเนื้อหาที่จุดประกายทางความคิดในด้านต่าง ๆ สามารถพัฒนาทักษะทางการคิดของนักเรียนได้

4. นักเรียนช่วงชั้นที่ 4 หมายถึง นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบกลวิธีการเขียน และลักษณะเฉพาะในการสร้างสรรค์งานเขียนแนวทดลองของวินทร์ เลียววาริณ เพื่อเป็นบทอ่านเสริมความคิดสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 และเป็นแนวทางในการศึกษาแนวโน้มของวรรณกรรมแนวทดลองของไทยต่อไป